

Waar ze wonen en hoe ze leven.

Merel
(*Turdus merula*)

Kenmerken: 25,5 cm lang, ca. 90 g zwaar. Mannetjes hebben een effen zwart verenkleed, een smalle, gele ring om de ogen en een gele snavel. Vrouwjes zijn helemaal bruinachtig, aan de bovenkant donkerbruin, onderkant lichter bruin, keel gevlekt, snavel bruin. Jonge merels lijken op vrouwtjes, maar ze zijn meer roodbruin van kleur en zijn duidelijker gevlekt.

Geluid: De merel roept ijl "srie" bij opwindning, maar ook bij het wegvliegen en bij het zoeken naar een slaappleats. 's Avonds is een luid "tjak, tjak, tjak" te horen. De zang van de merel lijkt vaak melancholisch.

Leefruimte: Vroeger was de merel een echte bosvogel, tegenwoordig komt men hem overal in de bewoonde wereld tegen, in tuinen en parken bijvoorbeeld. De merel is in Midden Europa van april tot oktober te vinden (zomervogel).

Verspreiding: De merel komt in grote delen van Europa, in het zuiden van Azië en in delen van Noord Afrika voor.

Biologie: Het voedsel bestaat uit slakken, wormen, insecten, vruchten en bessen. Merels bouwen hun nest in heggen en bosjes, op vensterbanken en dakbalken, meestal slechts enkele meters boven de grond. De vogels bouwen een groot nest van plantenmateriaal en aarde. De merel legt vier tot zeven groenblauwe eieren die veel dichte, bruine vlekken hebben. Broedt twee tot zelfs drie keer per jaar vanaf maart.

Zanglijster
(*Turdus philomelos*)

Kenmerken: 23 cm lang, ca. 68 g zwaar. Effen bruine rug, witgelige onderkant met in de lengte zwartbruine stippen. Bij het wegvliegen ziet men de roomkleurige onderkant van de vleugels. Mannetjes en vrouwtjes hebben dezelfde kleur.

Geluid: De zanglijster roept luid "tsjik". Van vliegende zanglijsters hoort men ook het typerende "tsip"-geluid. De zang is vrij luid en karakteristiek: korte motieven worden twee tot vier keer herhaald, dan volgt een nieuw motief. De zang klinkt daardoor zeer ritmisch. De motieven zijn deels nabootsingen (imitaties) van andere vogels.

Leefruimte: De zanglijster leeft in tuinen en parken, in velden en alle soorten bossen. Van februari tot november in Midden Europa november te vinden als zomervogel.

Verspreiding: De soort is verspreid over Midden en Noord Europa en Midden Azië.

Biologie: Zanglijsters eten slakken, wormen, insecten en spinnen, en in de herfst ook vruchten en bessen. Ze bouwen hun nest in bosjes, heggen en bomen (dicht tegen de stam aan). Ze bouwen een flink nest uit plantenmateriaal, de binnenkant maken ze glad met houtmoolm en leem. Het vrouwtje legt vier tot zes lichtblauwe tot turkoois kleurige, zuinig zwartgeklepte eieren. De zanglijster broedt twee keer per jaar vanaf april.

Zwartkop
(*Sylvia atricapilla*)

Kenmerken: 14 cm lang, ca. 18 g zwaar. Bovenkant groenbruinig, onderkant en de zijkanten van de kop asgrauw, buik wittig. Onderkant van het vrouwtje bruinig. Het mannetje is glanzend zwart, het vrouwtje heeft een roodbruine band op de kop, die tot de ogen reikt. De zwartkop leeft tamelijk verstopt en valt meestal pas op door zijn zang.

Geluid: De roep klinkt als een scherp "tek tek", bij opwindning wordt de roep herhaald en klinkt ratelend. De zang is een veelomvattend, relatief lang aanhoudend getjilp.

Leefruimte: De vogel leeft in tuinen en parken met bosjes en bomen, ook in jonge aanplant en in bossen met lage begroeiing. In Midden Europa is deze zomervogel van midden maart tot eind oktober te vinden.

Verspreiding: Deze vogelsoort is bijna in heel Europa te vinden, en ook in Azië en delen van Noord Afrika.

Biologie: Het voedsel bestaat uit insecten, larven en spinnen, in de herfst ook uit bessen. Het nest wordt gebouwd in dichte vegetatie, laag aan de grond, maar ook in bosjes. De als bouw materiaal gebruikte grashalmen worden om de planten heen gelegd zodat het nest in de vegetatie verankerd wordt. Het vrouwtje legt vier tot zes eieren met een wittige, grijze of bruine basiskleur en asgrauwe en donkerbruine vlekken. De merel broedt één keer per jaar vanaf mei.

Tuinfluitier
(*Sylvia borin*)

Kenmerken: Een opvallende vogel, 14 cm lang, 17-19 g zwaar. De bovenkant van zowel mannetjes als vrouwtjes is bruin, de onderkant wat lichter bruin. De poten zijn loodgrijs.

Geluid: De lokroep klinkt als een "tsjek, tsjek, tsjek", angstige geluiden als "wèt, wèt, wèt". Men hoort ook een "tsjurr". Lang aanhoudende en welklinkende zang.

Leefruimte: Leeft in loofbossen en gemengde bossen met rijke laagbegroeiing, ook in velden, heggen en parken met veel bomen en bosjes. In tuinen vindt men de tuinfluitier ondanks zijn naam amper. In Midden Europa is hij een zomervogel (eind april tot september/oktober).

Verspreiding: De tuinfluitier is in grote delen van Europa en in Azië verspreid.

Biologie: Eet insecten en spinnen, aan het einde van de zomer en in de herfst ook bessen. Het nest wordt losjes in elkaar gezet met halmen. Het bevindt zich dicht bij de grond in dichte plantenbestanden en bosjes. Het vrouwtje legt drie tot vijf variërend gekleurde eieren; basiskleur wittig tot zwak bruinig met bruine en grijze vlekken, aan de stompe kant vaak wat dichter gevlekt. De tuinfluitier broedt meestal één keer per jaar, soms twee keer, vanaf midden mei.

Roodborstje
(*Erithacus rubecula*)

Kenmerken: 14 cm lang, ca. 18 g zwaar. De bovenkant is olijkleurig, de onderkant grijsbruin. Borst, zijkanten van de kop en voorhoofd zijn diep oranje met een blauwige rand. Mannetjes en vrouwtjes zijn gelijk gekleurd. Jonge vogels hebben geen rode keel, het verenkleed is donkerbruin met geelbruine vlekken, borst bruinig gewolkt. Oogt wat rond. Trilt met staart en vleugels, vaak dicht bij de grond te vinden.

Geluid: Roept scherp "tsjik", vaak door een "knippen" gevolgd, daarnaast een ijl "tsjie". De afwisselende, melancholisch lijkende zang begint met hoge, scherpe tonen en eindigt met fluitende, parelende, aflopende passages.

Leefruimte: Leeft in grote tuinen, parken, loof- en naald- en gemengde bossen met lage begroeiing. Veel roodborstjes blijven gedurende de winter in Midden Europa (deeltrekkers) en komen naar voederplaatsen.

Verspreiding: Roodborstjes zijn over bijna heel Europa en Voor Azië verspreid.

Biologie: Zij eten insecten, wormen, slakken en kleine diertjes, maar ook bessen. Het nest bestaat uit plantenmateriaal en wordt tussen boomwortels en in andere holen gebouwd. Het vrouwtje legt vijf tot zeven lichtgekleurde eieren met variërende donkere vlekken. Het vrouwtje legt twee keer per jaar, vanaf eind april/begin mei.

Nachtegaal
(*Luscinia megarhynchos*)

Kenmerken: 16,5 cm lang, 24-28 g zwaar. Een opvallend gekleurde vogel, maar een van Europa's beste zangers. Bovenkant effen bruin, de onderkant lichter, grijsbruin. Staart roodbruin. Mannetjes en vrouwtjes hebben dezelfde kleur.

Geluid: Roept zacht "whiet", bij opwinding ook ruig "krrr". De zang begint met een oplodend "duu, duu, duu" geroep, wordt dan luider en sneller en eindigt in een snikkend gekwetter. Zingt meestal vanuit de bosjes, zowel overdag als in de schemering en 's nachts.

Leefruimte: De nachtegaal is in grote, verwilderde tuinen, kerkhoven, parken met vochtig kreupelhout, loofbossen en gemengde bossen met rijke begroeiing te vinden. Als zomervogel blijft hij van april tot oktober in Midden Europa.

Verspreiding: De soort komt voor in het midden en zuiden van Europa, Voor Azië en delen van Noordwest Afrika.

Biologie: De nachtegaal zoekt zijn voedsel op de grond. Hij eet insecten en hun larven, spinnen, slakken, wormen en andere kleine diertjes; ook bessen. Het nest wordt aan de grond gebouwd en verstopt in dichte bosjes, in brandnetels en soortgelijke dichte vegetatie. Het vrouwtje legt één keer per jaar vanaf mei 4-6 oljbruine eieren.

Waar ze wonen en hoe ze leven.

Blauwborstje (Luscinia svecica)

Kenmerken: 14 cm lang, 17-20 g zwaar. Mannetje tijdens de broedtijd bruin aan de bovenkant, roestbruine achterkant. Onderkant wittig met een opvallend blauw borstslabbetje. In het midden van het slabbetje zit een witte vlek, naar de buik toe afgezet door een zwart-wit roestbruine band. Buiten de broedtijd om is de keel wittig, slechts een beetje blauw. Vrouwjes lijken op de mannetjes, maar in plaats van het blauwe slabbetje hebben zij een viezig wit gerafelde zwartbegrensde vlek.

Geluid: Men hoort zachte "hoe-it" geluiden, maar ook een scherp "tek". De zang is afwisselend en heeft welklinkende en harde passages met ingebouwde imitaties van andere vogels.

Leefruimte: Het blauwborstje leeft in moerassen en struikgewassen aan de oevers van rivieren en meren. In Midden Europa is hij als zomervogel tussen maart en oktober te vinden.

Verspreiding: De soort is verspreid over het midden en noordelijke deel van Europa en Azië.

Biologie: Het voedsel van het blauwborstje bestaat uit insecten, hun larven en andere kleine diertjes, daarnaast ook uit bessen. Het nest uit plantenmateriaal wordt dicht boven de grond in dichte vegetatie gebouwd. Het vrouwtje legt 5-7 groenige of bruinige eieren, één keer per jaar vanaf einde april.

Gekraagde roodstaart (Phoenicurus phoenicurus)

Kenmerken: 14 cm lang, 14-19 g zwaar. Mannetjes hebben een grijsblauwe bovenkant, roestoranjekleurige onderkant. Wit voorhoofd, zwarte zijkanen van kop en keel, achterkant en staart roestrood. Vrouwjes zijn onopvallender gekleurd: rug grijsbruin, onderkant geel/lichtbruin. Bij de gekraagde roodstaart valt de rechte zithouding op, het buigen en de vaak bibberende staartbewegingen.

Geluid: Roept "huwiet" of "whiet tak". Welluidende zang met een slepende, hoge begintoon, gevolgd door kortere en lagere tonen, daarbij ook ruige tonen en imitaties, eindigend in een zwak kwinkeleren.

Leefruimte: De vogel leeft in tuinen, parken, boomgaarden, lichte loof-, naald- en gemengde bossen. In Midden Europa is de gekraagde roodstaart van april tot oktober te vinden (zomervogel).

Verspreiding: De soort is bijna in heel Europa en Midden Azië te vinden.

Biologie: Eet insecten, hun larven en spinnen. De gekraagde roodstaart bouwt zijn nest in holen, zowel in bomen als in muurtjes, dakbalken en soortgelijke plekken. Het vrouwtje legt vaak twee keer per jaar vanaf begin mei 5-7 blauwgroenige eieren.

Withalsvliegenvanger (Ficedula albicollis)

Kenmerken: Bijna 13 cm lang, ca 13 g zwaar. Het mannetje is in de broedtijd uitgesproken contrastrijk gekleurd: de bovenkant zwart, onderkant wit, witte halsband, witte vlek op voorhoofd en vleugels. Het vrouwtje is grijsbruin aan de bovenkant, heeft kleinere vleugelvlekken en is veel minder contrastrijk gekleurd.

Geluid: De zang bestaat uit korte, vrij hoge, scherpe, niet al te snelle strofen, die als "truu-tsit-truu-tsit" klinken. Daarnaast hoort men vaak een fijn "whit" en "tsjik" of "fieup"-geluid.

Leefruimte: De withalsvliegenvanger leeft in loofbossen, parken, kerkhoven en boomgaarden indien er genoeg mogelijkheden zijn om zijn nest te bouwen. In Midden Europa zomervogel van april tot september.

Verspreiding: De soort is verspreid van oostelijk Midden Europa tot Midden Azië.

Biologie: De vogel jaagt bijna altijd vanuit een uitkijkpost op vliegende insecten. Bouwt zijn nest chaotisch in holen, van grashalmen, bladeren en mos. Het vrouwtje legt 3-8 effen, vaalblauwe eieren. Ze broedt eens per jaar vanaf mei. Het mannetje kan meerdere partners hebben.

Fitis (Phylloscopus trochilus)

Kenmerken: Bijna 11 cm lang, 8-10 g zwaar. De fitis heeft een olifbruine bovenkant en een witte onderkant met een vleugje geel. Hij heeft een gelige streep boven het oog. De poten zijn meestal lichtbruin, maar kunnen ook donker zijn.

Geluid: Roept tweetonig "huwiet". De ietwat zwaarmoedige zang is een zacht klinkende cadens, die met een typerende geluidsfranje afsluit.

Leefruimte: De fitis leeft in grotere tuinen, boomrijke parken, lichte bossen en bosranden, ook in oeverbebossing aan meren en rivieren. Van laagland tot hooggebergte. Als zomervogel is de fitis van april tot september in Midden Europa te vinden.

Verspreiding: De soort is verspreid in grote delen van Midden en Noord Europa en in Azië.

Biologie: De fitis eet insecten, hun larven, spinnen, in het najaar ook bessen. Het nest lijkt op een bakoven van gras en andere plantendelen en is dicht aan de grond goed verstopt tussen planten en lage bebossing. Het vrouwtje legt vanaf begin mei 5-7 wittige, roodgeklepte eieren en broedt een of twee keer per jaar.

Boomleeuwerik (Lullula arborea)

Kenmerken: 15 cm lang, 26-29 g zwaar. Het verenkleed is onopvallend aardekleurig geverfd. De lichte, aan het achterhoofd samenkomende strepen boven de ogen en het donkere teken op de vleugel vallen meteen op.

Geluid: De roep van de boomleeuwerik klinkt als een melodisch "toeloeliet" of "loe-ieet". In de zang is "lulululu"-geketter en een aflopend "lurelure" ingebouwd. De boomleeuwerik zingt vanuit een uitkijkpost (boomtop) en draagt zijn lied in cirkelende zangvlucht voor.

Leefruimte: De boomleeuwerik is in zanderige heidegebieden te vinden, in ruime sparranheiden en aan bosranden. In Midden Europa deeltrekker van maart tot oktober.

Verspreiding: De boomleeuwerik is over bijna heel Europa verspreid. In het zuiden begrenzen Noordwest Afrika en Klein Azië het verspreidingsgebied.

Biologie: Het nest wordt in een kuil in de grond gebouwd. Het vrouwtje legt meestal 4-5 eieren die wittig, grijs of zandkleurig zijn met bruine tot paarse stippen en enkele bleke vlekken. Het vrouwtje broedt in april, in mei/juni voor de tweede keer.

Wielewaal (Oriolus oriolus)

Kenmerken: 24 cm lang, 68-75 g zwaar. De mannetjes zijn onmiskenbaar: ze hebben een prachtig geel verenkleed, zwarte vleugels en een zwart gekleurde staart met gele hoeken. Een brede, zwarte streep loopt vanaf het oog naar de roodachtige snavel. Het vrouwtje is onopvallend gekleurd: bovenkant groenig, de onderkant witgroenig met rijen van donkerdere vlekken; vleugels en staart zijn donkergroen, staart met gele hoeken; snavel net als bij het mannetje roodachtig.

Geluid: De volle, luide, als "wiela-wieoo" klinkende fluitstrofen van zijn zang verraden de aanwezigheid van de wielewaal. Bij opwinding hoort men ook ruige, krassende geluiden.

Leefruimte: De wielewaal is in loofbossen in het laagland te vinden, maar ook in parken met veel bomen. In Midden Europa is hij als zomervogel en van mei tot begin september te vinden.

Verspreiding: De soort is van Midden- en Zuid-Europa tot in Azië en in delen van Noord Afrika verspreid.

Biologie: De vogel eet insecten, hun larven en ook bessen. Hij nestelt in hoge bomen. Het nest wordt loodrecht in vertakkingen opgehangen en kunstig gevlochten. Het vrouwtje legt vanaf midden mei één keer per jaar witroze eieren die fijntjes bruinig of zwart gevlekt zijn.

Illustraties: K. Mullarney en D. Zetterström
Tekst: Dr. Eckart Pott